8. Мамич М.В. Медіація як технологія врегулювання конфліктів. *Актуальні проблеми держави і права*. 2007. Вип. 34. С. 338–341.
9. Притика Ю.Д., Голопапа Д.І. Запровадження інституту медіації в Україні: передумови і перспективи правового регулювання. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 1. Т. 2. С. 14–16.
10. Розгон О.В., Устінченко А.М. Способи вирішення конфліктів у медичних правовідносинах. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. Серія «Право». 2016. Вип. 22. С. 123–126.

Надійшла до редакції 18.02.2019

SUMMARY

Rezvorovich K.R. Features of the medication procedure in the regulation of medical conflicts. In the scientific article theoretical and legal approaches to essence of notion of «mediation» are analyzed. The basic signs of mediation as an alternative method of decision of disputes are explored. The features of procedure of mediation at the settlement of medical conflicts are considered.

It is marked, that medical activity is a difficult legal category, as it includes various professional activity after the giving of medicare. At the same time the specific of medical activity is conditioned by the limited possibilities of medicine, and individual features of organism of patients. In case of dissatisfaction by medicare the difficulties of co-operation between a doctor and patient, which find the expression in distortion of perception of situation, understanding and estimation of information, take place, in the end, in competitive co-operation of doctor and patient, up to confrontation.

The conflict related to the grant of medical favour must be understood as the violation by a side (by sides) realized or unrealized, as a result of action or inactivity, rights and interests of subjects foreseen and guarded by the proper legislation social and/or economic, related to the grant of medical services.

Mediation in medical disputes it is needed to examine as an alternative method of decision of disputes, by means of which there is possibility to regulate the vexed questions between patients, and medical establishments (or directly by doctors) with participation of skilled mediator which comes forward as an independent and impartial person.

The process of mediation in the field of health protection has the row of features among which, in particular, knowledge of psychological features of patients, features of flow of certain types of diseases, rule of conduct of primary medical document and observance of professional ethics.

Keywords: *mediation, conflict, mediator, medicare, alternative methods of decision of disputes.*

УДК 342.922+342.729

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-0446-3892>

Самбор М.А. ©

кандидат юридичних наук
(Головне управління Національної поліції
в Чернігівській області)

DOI: 10.31733/2078-3566-2019-1-76-84

ІНФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДАЧА У СПРАВАХ ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ПОЗОВАМИ СУБ'ЄКТІВ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРО ВСТАНОВЛЕННЯ ОБМЕЖЕНЬ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА СВОБОДУ МИРНИХ ЗІБРАНЬ ПРО РОЗГЛЯД СПРАВИ У СУДІ

Критичному аналізу піддано процесуальні гарантії у справах за адміністративними позовами суб'єктів владних повноважень до фізичних та юридичних осіб про встановлення обмежень щодо реалізації ними права на свободу мирних зібрань. Зроблено висновок про те, що відсутність інформації про вручення відповідачеві у справах за адміністративними позовами органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування про встановлення обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань повістки про час, дату та місце розгляду такої справи, становить істотну перешкоду у захисті відповідачем здійснення його суб'єктивного права на мирне зібрання шляхом використання наданих йому, як стороні процесу, процесуальних прав для відстоювання влас-

ної правової позиції у справі. Обізнаність суб'єкта з тим, що судом розглядатиметься справа, яка безпосередньо стосується його права на свободу мирних зібрань, є невід'ємним елементом права на справедливий суд, на що вказує у своїх рішеннях Європейський суд з прав людини.

Ключові слова: *повістка, інформування, адміністративна справа, право на свободу мирних зібрань, обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань, суб'єкт владних повноважень.*

Постановка проблеми. Використання процесуальних прав суб'єктами спрямовано на досягнення значимої цілі для носіїв у здійсненні їх матеріальних прав і свобод. У цьому аспекті важливими є процесуальні гарантії, спрямовані на прийняття законного рішення, що ґрунтуватиметься на процесуальному законодавстві у суворій відповідності до норм матеріального права та з урахуванням особливостей і фактичних обставин конкретної справи. Надзвичайно гостро питання гарантій здійснення прав і свобод людини та громадянина постають в умовах наявності спору із суб'єктами публічної адміністрації – органами держави, перш за все органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, які на відповідній адміністративній території мають значні важелі впливу у вигляді власних та делегованих повноважень.

У реаліях сьогодення як для України, так і світового співтовариства, надзвичайно гостро постає питання здійснення права на свободу мирних зібрань. Незважаючи на те, що право на свободу мирних зібрань зафіксовано у Конституції України, вказаний нормативний припис характеризується прямою дією, однак формальність, як ознака права, не гарантує кожному суб'єктові відносин здійснення його права на свободу мирних зібрань. Тому ключовим чинником гарантування здійснення права на свободу мирних зібрань є наявність судового способу перш за все обмеження права на свободу мирних зібрань, а по-друге, захисту цього права від необґрунтованого втручання у права і свободи людини. Моніторинг наукових та науково-публіцистичних джерел не дозволяє дійти висновку про ґрунтовне дослідження процесуальних питань обмеження здійснення права на свободу мирних зібрань у національному законодавстві України. Як наслідок, відсутня єдність правової та судової доктрин процесуальних гарантій носія суб'єктивного права на свободу мирних зібрань, а разом із цим створюються умови сваволі органів державної влади під час розгляду адміністративних справ про обмеження реалізації права на свободу мирних зібрань, що знаходять вияв у явних диспропорціях у здійсненні процесуальних прав сторін у процесі розгляду адміністративних справ щодо обмеження реалізації права на свободу мирних зібрань.

Виходячи зі сказаного, **метою** даної статті обрано дослідження питань правового регулювання забезпечення доступності та участі відповідача у процесі розгляду адміністративної справи про обмеження права на свободу мирних зібрань, спрямованих на представлення власної правової позиції у суді та можливості відстоювання цього права.

Виклад основного матеріалу. За наявності підстав, визначених у чинному законодавстві України, право на мирне зібрання може бути обмежено. Однак наявність самих підстав не обмежує здійснення права на мирне зібрання. Як зазначено у конституційній нормі, що міститься у ч. 2 ст. 39 Конституції України, обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону [9, с. 281].

Для розуміння суб'єкта, уповноваженого встановлювати обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань судом, слід дослідити юрисдикцію судів та її розмежування поміж судами різних інстанцій та юрисдикцій. Оскільки спір, пов'язаний із встановленням обмеження реалізації права на свободу мирних зібрань судом, відбувається між окремим суб'єктом – носієм цього права та суб'єктом владних повноважень, очевидно, що предметна підсудність у розв'язанні даного виду спору належить до компетенції саме адміністративних судів. Юрисдикція адміністративних судів поширюється на справи у публічно-правових спорах, зокрема за зверненням суб'єкта владних повноважень у випадках, коли право звернення до суду для вирішення публічно-правового спору надано такому суб'єкту законом (п. 5 ч. 1 ст. 19 Кодексу адміністративного судочинства України [10] (далі – КАС України)). У п. 4 ч. 4 ст. 46 КАС України вказано на те, що громадяни України, іноземці чи особи без громадянства, громадські об'єднання, юридичні особи, які не є суб'єктами владних повноважень, можуть бути відповідачами лише за адміністративним позовом суб'єкта владних повноважень про встановлення обмежень щодо реалізації права на свободу мирних зібрань (збори, мітинги, походи, демонстрації тощо).

Справи за адміністративними позовами органів виконавчої влади, органів місце-

вого самоврядування про встановлення обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань належать до категорії термінових адміністративних справ (§ 2 Глави 11 КАС України). На наш погляд, зумовлено це тим, що часовий проміжок між надходженням сповіщення про намір здійснення права на свободу мирних зібрань та самим мирним зібранням, зазвичай, незначний, законодавством України взагалі не встановлений. У зв'язку із цим, на наш погляд, вкрай важливим є забезпечення і позивачеві, і відповідачеві можливості здійснення ними усіх наданих законом процесуальних прав щодо відстоювання своєї правової позиції у вказаних категоріях адміністративних справ.

Адже суд, здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, зазначено у ст. 2 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [3]. Вказаний Закон України «Про судоустрій і статус суддів» визначає організацію судової влади та здійснення правосуддя в Україні, що функціонує на засадах верховенства права відповідно до європейських стандартів і забезпечує право кожного на справедливий суд. То ж фундаментальні принципи судочинства, адміністративного судочинства визнають, що людина, її права і свободи та інтереси визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість держави у цілому, її органів, не є винятком з яких і суди. Саме ці принципи жодним чином не можуть корелюватися у бік превалювання інтересів держави.

Питанню врегулювання особливостей провадження у справах за адміністративними позовами органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування про встановлення обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань присвячена ст. 280 КАС України. Ст. 280 КАС України містить норми, які додатково врегульовують особливості провадження у справах за адміністративними позовами органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування про встановлення обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань. У вказаній статті КАС України імперативно зазначено, що копію позовної заяви та доданих до неї документів позивач додатково надсилає на адресу електронної пошти, зазначеної в повідомленні про проведення мирного зібрання, та оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті. По суті, така норма закріплює принцип обізнаності відповідача зі змістом позовних вимог, позовної заяви та доданих до неї документів, що містять відповідні аргументи, котрі слугуватимуть доказами у справі, на підставі яких суд прийматиме відповідне рішення про можливість обмеження права на свободу мирних зібрань. Разом із цим слід враховувати, що не кожен суб'єкт здійснення права на свободу мирних зібрань систематично, чи то на постійній основі після направлення сповіщення про здійснення права на свободу мирних зібрань здійснює моніторинг офіційного веб-сайту суб'єкта публічної адміністрації, куди було направлено сповіщення. Та й чинне законодавство України не встановлює такого обов'язку для суб'єкта здійснення права на свободу мирних зібрань.

Натомість ст. 44 КАС України зазначає, що учасники справи мають рівні процесуальні права та обов'язки. Учасники справи мають право: 1) ознайомлюватися з матеріалами справи, робити з них витяги, копії, одержувати копії судових рішень; 2) подавати докази; брати участь у судових засіданнях, якщо інше не визначено законом; брати участь у дослідженні доказів; ставити питання іншим учасникам справи, а також свідкам, експертам, спеціалістам; 3) подавати заяви та клопотання, надавати пояснення суду, наводити свої доводи, міркування щодо питань, які виникають під час судового розгляду, і заперечення проти заяв, клопотань, доводів і міркувань інших осіб; 4) ознайомлюватися з протоколом судового засідання, записом фіксування судового засідання технічними засобами, робити з них копії, подавати письмові зауваження з приводу їх неправильності чи неповноти; 5) оскаржувати судові рішення у визначених законом випадках; 6) користуватися іншими визначеними законом процесуальними правами. Переконані, що такий спосіб інформування відповідача про подання адміністративного позову про встановлення обмежень у реалізації права на свободу мирних зібрань спростовує рівність процесуальних прав учасників адміністративної справи даної категорії у суді.

Ст. 124 КАС України передбачає загальний порядок здійснення судового виклику чи повідомлення. Однак ст. 268 КАС України встановлює особливості повідомлення учасників справи про дату, час та місце розгляду адміністративних справ про встановлення обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань. Ч. 1 ст. 268 КАС України зазначає, що про подання позовної заяви та про дату, час і місце розгляду спра-

ви суд негайно повідомляє відповідача та інших учасників справи шляхом направлення тексту повістки на офіційну електронну адресу, а за її відсутності – кур'єром або за відомими суду номером телефону, факсу, електронною поштою чи іншим технічним засобом зв'язку. Натомість ч. 2, 3 ст. 268 КАС України вказує, що учасник справи вважається повідомленим належним чином про дату, час та місце розгляду справи, визначеної ч. 1 ст. 268 КАС України, з моменту направлення такого повідомлення працівником суду, про що останній робить запис у матеріалах справи, та (або) з моменту оприлюднення судом на веб-порталі судової влади України відповідної ухвали про відкриття провадження у справі, дату, час та місце судового розгляду. Такою нормою нівелюється часовий проміжок доставки відповідачеві таких процесуальних документів, а також можливість ознайомитися із ними для формування власної правової позиції у відстоюванні свого права на свободу мирних зібрань, у тому числі й користуватися правовою допомогою. Неприбуття у судові засідання учасника справи, повідомленого відповідно до положень ст. 268 КАС України, не перешкоджає розгляду справи у судах першої та апеляційної інстанцій. На підставі таких законодавчих приписів про забезпечення інформування сторони провадження – відповідача про розгляд адміністративної справи, за результатами якої може бути ухвалено рішення про обмеження права на свободу мирних зібрань відповідача, суб'єкт здійснення права на мирні зібрання, окрім того обов'язку, що передбачений ст. 39 Конституції України, набуває додаткових обов'язків: моніторингу офіційного чи офіційних веб-сайту суб'єкта публічної адміністрації, куди було направлено сповіщення, а також веб-порталу судової влади України. А ключовим у цьому питанні постає наявність такої можливості у суб'єкта здійснення права на мирні зібрання – доступу до мережі Internet. На наш погляд, такий механізм повідомлення відповідача про дату, час та місце розгляду адміністративних справ про встановлення обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань наперед ставить позивача та відповідача у нерівні умови, спростовує принцип рівних прав учасників провадження у адміністративній справі, порушується принцип диспозитивності у використанні сторонами своїх прав у межах та способів, передбачених чинним законодавством України.

Звернемось до судової практики національних судів України, зокрема Верховного Суду України та Верховного Суду, а також Європейського Суду з прав людини щодо забезпечення поінформованості сторони процесу про наявність відповідного позову, дату, час та місце розгляду справи, а також можливості здійснення гарантованих національним законодавством та міжнародними договорами права на справедливий суд, можливість подачі відзиву та здійснення інших процесуальних прав.

У ч. 5, 6 ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» вказується на те, що висновки щодо застосування норм права, викладені у постановках Верховного Суду, є обов'язковими для усіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права. Висновки щодо застосування норм права, викладені у постановках Верховного Суду, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права.

Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду, ухвалюючи 20 червня 2018 року постанову у справі № 127/2871/16-ц (№ 61-4668 св 18) [2], у п. 33 зазначив, що судові рішення підлягають обов'язковому скасуванню з направленням справи на новий розгляд, якщо справу розглянуто за відсутності будь-кого з учасників справи, належним чином не повідомлених про дату, час і місце судового засідання, якщо такий учасник справи обґрунтовує свою касаційну скаргу такою підставою. На підставі наведених обставин розгляду справи судом апеляційної інстанції Верховний Суд дійшов висновку про наявність обов'язкових підстав для скасування рішення суду апеляційної інстанції з направленням справи на новий розгляд (п. 34 постанови Верховного Суду у справі № 127/2871/16-ц (№ 61-4668 св 18)).

У постанові Верховного Суду від 11 вересня 2017 року у справі № 6-1074цс17 стверджується, що заявник мав бути забезпечений можливістю надати суду пояснення. Необхідність заслухати його була обумовлена особистим характером події, що з ним сталася. Відновлення попереднього юридичного стану здійснюється, зокрема, шляхом: а) повторного розгляду справи судом, включаючи відновлення провадження у справі; б) повторного розгляду справи адміністративним органом [4].

У постанові Верховного Суду від 20 червня 2018 року у справі № 127/2871/16-ц (провадження № 61-4668 св 18) зазначено, що в матеріалах справи відсутні відомості щодо належного повідомлення позивача про розгляд справи судом (п. 30). Повернення

до суду повістки про виклик із вказівкою причини повернення – за закінченням терміну зберігання, не свідчить про відмову позивача від одержання повістки чи його незнаходження за адресою, повідомленою судом (п. 31). Судові рішення підлягають обов'язковому скасуванню з направленням справи на новий розгляд, якщо справу розглянуто за відсутності будь-якого з учасників справи, належним чином не повідомлених про дату, час і місце судового засідання, якщо такий учасник справи обґрунтовує свою касаційну скаргу такою підставою (п. 33). На підставі наведених обставин справи судом апеляційної інстанції Верховний Суд дійшов висновку про наявність обов'язкових підстав для скасування рішення суду апеляційної інстанції з направленням справи на новий розгляд до суду апеляційної інстанції (п. 34) [5].

Верховний Суд у своїй постанові від 20 грудня 2018 року у справі № 441/169/16-ц (провадження № 61-20680св18) встановив, що відомості про повідомлення позивача та його відповідача судом апеляційної інстанції про дату, час і місце судового розгляду в матеріалах справи відсутні. Наявні в матеріалах справи повістки про виклик до апеляційного суду, без інформації щодо її вручення, а також телефонограма без належного підтвердження здійснення такого повідомлення, не свідчить про обізнаність особи щодо судового засідання. Публічний характер судового розгляду є істотним елементом права на справедливий суд, а відкритість процесу, як правило, включає право особи бути заслуханою в суді [6].

Зазначені аргументи стали підставою для часткового задоволення касаційних скарг, скасування оскаржуваних ухвал та направлення справ на новий розгляд.

Натомість Апеляційний суд Житомирської області, залишаючи рішення суду першої інстанції без змін, погодився з висновком місцевого суду, зазначивши, що хоча суд першої інстанції розглянув справу без участі відповідачів, які не були повідомлені про час та місце розгляду справи, але повістки відповідача за зареєстрованим місцем їх проживання направлялися, які повернулися за терміном зберігання. При цьому відповідачі були обізнані із перебуванням справи на розгляді в суді, тому неотримання ними судових повісток розцінюється як розпорядження процесуальними правами на власний розсуд, докази того, що у них були перешкоди в отриманні поштової кореспонденції, у матеріалах справи відсутні, тому факт повернення суду повісток за терміном їх зберігання суд вважав уникненням від їх отримання. Верховний Суд зазначив, що касаційна скарга підлягає задоволенню також з огляду на те, що законним є рішення, ухвалене судом відповідно до норм матеріального права із дотриманням норм процесуального права. Обґрунтованим є рішення, ухвалене на підставі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні. Таким чином, про належне повідомлення особи про час і місце розгляду справи у даному випадку може свідчити лише розписка. При цьому висновок апеляційного суду про те, що відповідачі свідомо не отримували повістки, реалізуючи своє диспозитивне право на участь у справі, був би правильним лише у разі, якщо було б доведено, що відповідачі, знаючи що на їх адресу надійшов рекомендований лист із суду, не отримували його. Проте таких обставин судом не встановлено [7]. У тому числі враховуючи й озвучені аргументи касаційну скаргу було задоволено.

Верховний Суд впевнено продемонстрував послідовну свою правову позицію про те, що ігнорування належного повідомлення відповідача про наявність спору, який вирішуватиметься у суді, позбавлення відповідача можливості подати відзив на позовну заяву, що є правом відповідача, гарантованим чинним законодавством України, є прямим порушенням процесуальних прав та гарантій, які ставлять відповідача у нерівний правовий стан у порівнянні із позивачем, а також усуває відповідача від можливості подати суду свою правову позицію, на якій може ґрунтуватися рішення, ухвалене саме на користь відповідача, а не позивача.

Отже, неповідомлення про час, дату та місце розгляду справ стають підставою для касаційного оскарження судових рішень у касаційній інстанції. Таке неповідомлення сторін підриває довіру до судової гілки влади, а саме: до законності, обґрунтованості, вмотивованості судового рішення, а також аналізу (дослідження) правових позицій сторін спору – судів першої та апеляційної інстанцій, а роботу Верховного Суду суттєво обтяжує. Адже ефективне забезпечення процесуальних прав учасників процесу гарантуватиме ухвалення законного, вмотивованого рішення, що ґрунтуватиметься на повному, всебічному та неупередженому дослідженні обставин справи з неухильним дотриманням

норм процесуального законодавства та відповідно до норм матеріального законодавства.

Крім того, маємо нагадати, що у нормах Кодексу адміністративного судочинства України, зокрема у ч. 6 ст. 328 КАС України, визначено, що особа, яка не брала участі у справі, якщо суд вирішив питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, має право подати касаційну скаргу на судові рішення лише після його перегляду в апеляційному порядку за її апеляційною скаргою. У разі відкриття касаційного провадження за касаційною скаргою особи, яка не брала участі у справі, але суд вирішив питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, така особа користується процесуальними правами і несе процесуальні обов'язки учасника справи. Таким чином, у рівній мірі висновки Верховного Суду про необхідність гарантування інформування сторони у справі про час, дату та місце розгляду справи стосуються і провадження в адміністративних справах за адміністративними позовами органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування про встановлення обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань.

Нагадаємо, що порядок здійснення адміністративного судочинства встановлюється Конституцією України, Кодексом адміністративного судочинства України та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, передбачено інші правила, ніж встановлені Кодексом адміністративного судочинства України, застосовуються правила міжнародного договору, зазначено у ст. 3 КАС України.

Статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод закріплено, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. Кожен обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має щонайменше право мати час і можливості, необхідні для підготовки свого захисту (п. «б»); захищати себе особисто чи використовувати юридичну допомогу захисника, вибраного на власний розсуд, або – за браком достатніх коштів для оплати юридичної допомоги захисника – одержувати таку допомогу безоплатно, коли цього вимагають інтереси правосуддя (п. «с»); допитувати свідків обвинувачення або вимагати, щоб їх допитали, а також вимагати виклику й допиту свідків захисту на тих самих умовах, що й свідків обвинувачення (п. «d») тощо. Для забезпечення дотримання Високими Договірними Сторонами їхніх зобов'язань за Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод та протоколами до неї створюється Європейський суд з прав людини (ст. 19 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод).

У контексті дотримання стандартів прав і свобод людини, проголошених у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, важливим є доктрина змісту та здійснення цих прав і свобод, що знаходить відображення та втілення у рішеннях Європейського суду з прав людини. Європейський суд з прав людини мотивовано підходить до тлумачення та застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, спираючись на принцип верховенства права та дотримання прав і свобод людини. Тому доцільно розглянути окремі рішення Європейського суду з прав людини за заявами громадян України, підставами для подання яких стало саме обмеження сторони у можливості реалізувати свої процесуальні права, зумовлені незнанням про час, дату та місце розгляду справи у суді.

У п. 36 Рішення у справі «Віктор Назаренко проти України» (заява № 18656/13) [1] Європейський суд з прав людини нагадав, що принцип змагальності та принцип рівності сторін, які тісно пов'язані між собою, є основоположними компонентами концепції «справедливого судового розгляду» у розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Вони вимагають «справедливого балансу» між сторонами: кожній стороні має бути надана розумна можливість представити свою справу за таких умов, що не ставлять її чи його у явно гірше становище порівняно з протилежною стороною. Ці принципи, які охоплюють усі аспекти процесуального законодавства Договірних Сторін, також застосовуються в конкретній сфері вручення сторонам судових документів, хоча пункт 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод не може тлумачитись як такий, що визначає конкретну форму вручення документів (див. рішення у справі «Авотінш проти Латвії» [ВП] ([GC]), заява

№ 17502/07, пункт 119, ЄСПЛ 2016). Під загрозою стоїть впевненість сторін у функціонуванні правосуддя, яке ґрунтується, зокрема, на усвідомленні того, що вони матимуть змогу висловити свої думки щодо кожного документа в матеріалах справи (див. рішення у справі «Беер проти Австрії» (Beer v. Austria), заява № 30428/96, пункти 17, 18, від 06 лютого 2001 року). Невручення сторони належним чином судових документів може позбавити його або її можливості захищати себе у провадженні (див. рішення у справі «Заводнік проти Словенії» (Zavodnik v. Slovenia), заява № 53723/13, пункт 70, від 21 травня 2015 року, із подальшими посиланнями). Для забезпечення дотримання принципу рівності сторін заявнику мала бути забезпечена можливість подати відзив на апеляційну скаргу, подану у його справі, стверджується у п. 37 Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Віктор Назаренко проти України».

Європейський суд з прав людини вказав на те, що, незважаючи на зусилля заявника захистити свої інтереси, йому не було надіслано копію поданої у його справі апеляційної скарги або не було надано адекватної можливості подати відзив на неї (п. 47 Рішення у справі «Віктор Назаренко проти України»). З указаного рішення доходимо висновку про те, що вручення виклику із зазначенням часу, дати та місця розгляду справи, окрім можливості представити свою правову позицію щодо обставин справи суду, своєчасне інформування про час, дату та місце розгляду справи має забезпечити можливість відповідачеві подати відзив на позовну заяву.

Європейський суд з прав людини у справі «Надточій проти України» нагадав, що принцип рівності сторін – один із складників широкої концепції справедливого судового розгляду – передбачає, що кожна сторона повинна мати розумну можливість представляти свою сторону в умовах, які не ставлять її в суттєво менш сприятливе становище в порівнянні з опонентом (п. 26 Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Надточій проти України») [8].

Формуючи правову позицію, Європейський суд з прав людини перебуває на засадах не лише рівності сторін у процесі, а й вказує на доступ особи до справедливого правосуддя. Необізнаність відповідача із наявністю судової справи, дати, часу та місця розгляду судом відповідної справи, вказує не лише на порушення окремих процесуальних прав відповідача, як сторони справи, а й впливає у цілому на фундаментальний принцип справедливості, яким має керуватися суд під час ухвалення свого обґрунтованого, вмотивованого та законного рішення. Європейський суд з прав людини вказує у своїх рішеннях на те, що неповідомлення про місце, дату та час розгляду справи у суді, призводить до порушення конкретного права окремо взятого суб'єкта, а зумовлює підрив у суспільстві поваги до судової гілки влади, формує у суспільстві зневіру до можливості утвердження законності та справедливості судом.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, доходимо висновку про те, що відсутність інформації про вручення відповідачеві у справах за адміністративними позовами органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування про встановлення обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань повістки про час, дату та місце розгляду такої справи, становить істотну перешкоду у захисті відповідачем здійснення його суб'єктивного права на мирне зібрання шляхом використання наданих йому, як стороні процесу, процесуальних прав для відстоювання власної правової позиції у справі. Крім того, обізнаність суб'єкта з тим, що судом розглядатиметься справа, яка безпосередньо стосується його права на свободу мирних зібрань, є невід'ємним елементом права на справедливий суд, на що вказує у своїх рішеннях Європейський суд з прав людини. Необізнаність відповідача із поданням відповідного адміністративного позову, розглядом справи за вказаним позовом у суді за відсутності відповідача формує позицію про те, що суд набуває зацікавленості в ухваленні рішення на користь суб'єкта владних повноважень. У такий спосіб підривається авторитет судової гілки влади, її незалежності, такий стан справ позначається на утвердженні правової держави та громадянського суспільства, де людина, її права і свободи визначають зміст і спрямованість діяльності держави та її органів. У свою чергу, саме направлення відповідного повідомлення без отримання відомостей про його вручення, або отримання інформації про вручення повідомлення після того, як справа розглянута, призводить до озвучених правових і соціальних наслідків. Крім того, відсутність участі відповідача під час розгляду справи за умови незнання про час, дату та місце розгляду справи є правовою підставою для касаційного оскарження рішення суду, а також ухвалення Верховним Судом рішення про скасування рішення суду першої та апеляційної інстанцій та повернення справи на новий розгляд.

Зазначена правова позиція Верховного Суду підтверджує порушення принципу на справедливий судовий розгляд справи за неповідомлення відповідача про час, дату та місце розгляду справи. Тому вважаємо, що відповідач не може бути належним чином повідомленим про дату, час та місце розгляду справи з моменту направлення такого повідомлення працівником суду, а лише в момент отримання такого повідомлення, адже між направленням повідомлення (наприклад, кур'єром) та часом вручення повідомлення відповідачеві проходить певний проміжок часу, неврахування якого істотно впливає на здійснення відповідачем його процесуальних прав, як учасника у справі, так і на здійснення права на свободу мирних зібрань, носієм якого є відповідач. Неможливість представити правову позицію відповідачем на обставини, що є предметом судового розгляду, впливають на можливість здійснення права на свободу мирних зібрань, призводячи до безпідставного обмеження чи заборони здійснення права на свободу мирних зібрань. Наявні норми позитивного права, зокрема ті, що містяться у КАС України, правова позиція Верховного Суду у подібних справах, засвідчує, що необізнаність відповідача із наявністю у суді позову щодо відповідача, позбавлення останнього можливості подати відзив на адміністративний позов, а також представити власну правову позицію на предмет спору, стає правовою підставою для подачі касаційної скарги та скасування судом касаційної інстанції рішень судів першої та апеляційної інстанцій. Зазначене, у подальшому, поряд із певними соціальними, політичними наслідками, призводитиме до виникнення й матеріальних позовів, зумовлених відшкодуванням за рахунок державного чи місцевого бюджетів збитків, завданих ухваленням таких неправосудних рішень. Переконані, що адміністративно-процесуальне законодавство у частині врегулювання адміністративних спорів, пов'язаних із розглядом адміністративних справ про встановлення обмежень щодо реалізації права на свободу мирних зібрань (збори, мітинги, походи, демонстрації тощо), потребує вдосконалення та внесення відповідних змін, спрямованих на забезпечення рівних прав і свобод сторін адміністративної справи у суді.

Бібліографічні посилання

1. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Віктор Назаренко проти України» (Заява № 18656/13), остаточне 03.01.2018. URL: https://protocol.ua/ua/viktor_nazarenko_prot_i_ukraini/ (дата звернення 02.01.2019).
2. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 20 червня 2018 року у справі № 127/2871/16-ц (№ 61-4668св18). URL: https://protocol.ua/ua/povernuta_povistka_z_prichini_zakinchennya_terminu_zberigannya_ta_telefonogram/ (дата звернення 02.01.2019).
3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/print> (дата звернення 25.01.2019).
4. Постанова Верховного Суду України від 11 вересня 2017 року у справі № 6-1074цс17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/68911615>. (дата звернення 25.01.2019).
5. Постанова Верховного Суду від 20 червня 2018 року у справі № 127/2871/16-ц (провадження № 61-4668св18). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74895462> (дата звернення 25.01.2019).
6. Постанова Верховного Суду від 20 грудня 2018 року у справі № 441/169/16-ц (провадження № 61-20680св18). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78715569> (дата звернення 25.01.2019).
7. Постанова Верховного Суду від 25 квітня 2018 року у справі № 295/5011/15-ц (провадження № 61-1125св17). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73727554> (дата звернення 25.01.2019).
8. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Надточій проти України» (Заява № 7460/03). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_404 (дата звернення 25.01.2019).
9. Самбор М.А. Право на мирні зібрання: монографія. Прилуки: КП «Прилуцька міська друкарня», 2018. 420 с.
10. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15/print>. (дата звернення 25.01.2019).

Надійшла до редакції 05.04.2019

SUMMARY

Sambor M.A. Informing the defendant in cases of administrative claims of the subjects of power authorities on the establishment of restrictions on the exercise of the right to freedom of peaceful assembly on trial in court. The purpose of this article is to study the issues of legal regulation of ensuring the availability and participation of the defendant in the process of considering an administrative case on limiting the right to freedom of peaceful assembly, aimed at presenting their own legal posi-

tion in court and the possibilities of defending this right.

In the work we used the general dialectical method, general scientific methods of cognition (analysis and synthesis, induction and deduction, comparative law and formal legal methods). As the main methods used analysis, synthesis, modeling.

In the article critical analysis is subjected to procedural guarantees in cases of administrative claims of subjects of power authorities to individuals and legal entities to establish restrictions on the exercise of their right to freedom of peaceful assembly. It was concluded that the lack of information on the submission to the defendant in administrative cases of executive bodies and local self-government bodies of the establishment of restrictions on the exercise of the right to freedom of peaceful assembly of a summons on the time, date and place of consideration of such a case constitutes a significant obstacle to the protection of the defendant the exercise of his subjective right to a peaceful assembly through the use of his rights as a party to the process, procedural rights to defend his own legal position in the case. Awareness of the subject that the court will consider a case directly related to his right to freedom of peaceful assembly is an integral part of the right to a fair trial, as indicated by the European Court of Human Rights in its decisions.

The lack of confirmation of the receipt of such subpoenas or communications to defendants leads to a violation of the principles of justice, in particular discretion, the right to protection, the rule of law and access to justice, makes it impossible for the court to present a legal position of the defendant for consideration when adopting a substantiated and motivated court decision that would be based on an objective, complete and impartial investigation of the circumstances of the case, in strict accordance with the norms of administrative procedural law. substantive law.

The existing norms of positive law, in particular those contained in the Code of Administrative Justice of Ukraine, the legal position of the Supreme Court in similar cases, certifies that the defendant's lack of knowledge of the existence of a lawsuit against the defendant, deprivation of the latter's ability to file an appeal for an administrative suit, and to present his own legal position for the subject of a dispute, becomes the legal basis for filing a cassation appeal and the court's revocation of the cassation instance decisions of the courts of the first and appellate instances.

Keywords: *summons, information, administrative case, the right to freedom of peaceful assembly, restrictions on the exercise of the right to freedom of peaceful assembly, subject of authority.*

УДК 342.9

Палій Є.А. ©

здобувач

(Університет митної справи та фінансів)

DOI: 10.31733/2078-3566-2019-1-84-88

ХАРАКТЕРИСТИКА ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ СПОРІВ, ЯКІ ВИРІШУЮТЬСЯ У СПРОЩЕНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Надано характеристику публічно-правових спорів, які розглядаються у спрощеному провадженні адміністративному судочинстві. Звернуто увагу на те, що втілення в адміністративне судочинство такої форми позовного провадження, як спрощене дає низку позитивних моментів, а саме: захист прав, свобод та інтересів особи здійснюється в короткі строки (окремі види публічно-правових спорів розглядаються протягом доби); зменшується навантаження на суди; відсутнє затягування процесу. Зазначено, що особливою категорією справ, які розглядаються у спрощеній позовній формі, є термінові справи, та з'ясовано їх особливості.

Ключові слова: *адміністративне судочинство, позовне провадження, спрощене позовне провадження, публічно-правовий спір.*

Постановка проблеми. Відповідно до КАСУ за правилами спрощеного позовного провадження розглядаються справи незначної складності. КАСУ також надає право сторонам справи та суду розглянути будь-яку адміністративну справу за правилами спрощеного позовного провадження якщо вона не віднесена до юрисдикції адміністративного суду, за винятком справ, зазначених у ч. 4 ст. 257 КАСУ.

Стрімке збільшення адміністративних справ в порядку загального позовного провадження й призвело до виникнення «позовного спрощеного провадження» як спрощеної (прискореної) форми адміністративного судочинства. Таку новостворену форму роз-